

—t Študirate pedagogiko? Naročite pri Knjigarni Učiteljske tiskarne knjigi dr. Borislava Stevanoviča: Razviče dečje inteligencije in Merjenje inteligencije.

—t V Knjigarni Učiteljske tiskarne dobite vse pisarniške potrebnosti za šolo in dom.

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“ bo nastopil v Mariboru

V soboto, 19. novembra, bo nastopil UPZ v sokolski dvorani (prej Union) v Mariboru

Po daljšem času bo nastopil Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« v Mariboru v okviru proslave 20 letnice osvobođenja in zedinjenja, katero prireda obmejna učiteljska sreska društva. UPZ bo nastopil v soboto, 19. novembra t. l., ob 20. uri zvečer v novi sokolski dvorani pod vodstvom Milana Pertota. Nastopilo bo 80 pevcev in pevk s koncertnim programom, ki ga je zbor izvajal na svojem letošnjem koncertu januarja v Ljubljani. Na programu so skladbe Emila Adamiča, Ivana Grbca, Antona Lajovca, Ivana Matetič-Ronjgova in Slavka Osterca. Izmed koncertnih točk je posebno značilna skladba Maletič-Ronjgova »Roženice«, ki so bile izva-

jane v naši državi šele drugič. Skladba, v kateri nastopijo mešan, ženski, moški zbor in bas solo, je odlično delo v naši zborovski literaturi in traja nad dvajset minut. Tudi ostale skladbe na programu so dela naših najboljših slovenskih kompozitorov, kar znači, da bo imelo poslušalstvo dovolj umetniškega užitka.

Nastop Učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« v Mariboru bo praznik obmejnega učiteljstva in njegovih prijateljev. Učiteljstvo bo z nastopom UPZ proslavljalo jubilej osvobođenja in zedinjenja Jugoslovani in tako dokazalo, da se zaveda naloge in poslanstva, ki mu je določeno v našem narodnem občestvu.

ga poudarjale tovarišice v prejšnjih člankih, ovira v svobodni odločitvi. Res je danes skoraj nemogoče radi družine zapustiti službo, ker pač mož ne zasluži dovolj, da bi lahko vzdrževal družino. Mere za »dovolje« pa ni, kdor ima veliko, želi še več, zato s tem ne moremo brez pridržka utemeljiti potrebe ženskega poklicnega dela. Mislim, da bi marsikatera poklicna žena ostala raje v poklicu tudi če bi mož imel dovolj sredstev, da bi njej in njenim otrokom lahko nudil brezskrbno življenje, ker pač ne čuti v sebi »poklica« za gospodinjstvo, ker ji njen poklic pomeni več nego samo sredstvo za doseg materialnih dobrin. Ker pa se noče odpovedati materinstvu, bi ji bilo treba nuditi možnosti, da spravi poklic v sklad z izvrševanjem materinskih dolžnosti.

Kaj pomeni za ženo poklic? — Znano je, da so zunanji vzroki — življenje samo s svojim gospodarskim razvojem — prisilili ženo, da je stopila v javnost, v poklic. Od takrat pomaga ves razvoj ženi v njeni borbi za njeno pravico do dela in poklica izven družinskega kroga. Današnje življenje stavi na ženo in zlasti na mater mnogo zahtev, ki jih ne more izpolniti, če ne živi s časom, če ga ne razume, če njeno obzorje ne sega preko mej družine. Kje in kako naj si širi obzorje, kje naj spoznava pravo, resnično življenje, kako naj se ga udeležuje, kje naj ga proučuje, če ne v poklicu? — Bo rekel kdo, da to vse lahko žena izpolnjuje tudi če je samo gospodinja in mati. Ugovarjam: v enoličnem gospodinjstvem delu žena otopi, nima stika z javnim življenjem, je nekako izolirana od zunanjega dogajanja, zato ji obzorje ostane majhno, zaprto. Dalje: če bi se žena ne posvetila poklicu, bi ostala njena izobrazba pomajhkljiva baš v stvarih, ki dajejo človeku zanimanje za razna socialna, gospodarska in kulturna vprašanja, katerih poznavanje in razumevanje pa je za ženo prav tako potrebno, kakor za moža. Zato vztrajam na svojem prepričanju, da žena lahko ubeži duhovni bedi in mraku edino v poklic. Zato pa naj bi postal ženi poklic to, kar je možu: izpopolnitev njene osebnosti. Kjer te izpopolnitve ni, kjer žena nima drugih življenjskih vrednot in odnosov, kakor do moža in otrok, tam se čisto pojavi nezadovoljnost v njenem življenju. Kajti niti mož, niti otrok ne moreta za trajno izpolniti praznote v ženinem življenju, edino iz nje same je to možno.

Še iz drugih vidikov je delo v poklicu velike važnosti za ženo. Poklicno delo pomenja

za ženo tudi gospodarsko osamosvojitve; tako čuti, da možu ni več v breme, nego da se preživlja sama. To vse močno dviga njeno samozavest, ki se ji je morala odpovedati radi svoje podrejene vloge. Gospodarska neodvisnost vpliva odločilno tudi na ženin značaj. Edino taka žena more postati notranje in zunanje samostojen, svobodni človek, le v poklicu se more izoblikovati njena osebnost. Lastnosti, pridobljene in privzgojene pod tisočletnim varuštvo moža, se otresa, na njih mesto stopajo lastnosti, ki ji dovoljujejo, da stopa ob stran moža kot njegov enakovreden tovariš in se kot osebnost udeležuje oblikovanja vsega kulturnega, socialnega in gospodarskega življenja. Tako se kot nova, enkratna osebnost polno zaveda svoje notranje vrednosti in se skuša duševno še bolj obogatiti, ker se je ves njen odnos do javnega življenja izpremenil in ji je pot kot poklicni delavki povsod odprta. Za vzgojo v osebnosti je tudi važno, da se žena zaveda odgovornosti, ki jo je prevzela s svojim poklicnim delom. Vse to dviga socialno zavest in spoznanje, da mora biti vse njeno delo v prid celotni človeški družbi, ne samo posamezniku. V kolikor ji ta zavest še manjka, ji jo more dati edino delo v poklicu, delo v občestvu in za občestvo.

Iz vsega tega sledi, da poklic za ženo ne pomeni več samo materialne potrebe, ne pomeni samo vprašanja eksistence, temveč mnogo več: vprašanje njene notranje in zunanje samostojnosti in njenega deleža pri oblikovanju vsega javnega življenja. Zatorej, kdor hoče ženo odriniti od poklicnega dela, ta hoče ženo obdržati v njeni duševni zaostalosti in temi ter brezbriznosti, ker hoče nad njo vladati kakor nad bitjem brez lastne volje in samozavesti. Ne pravice do otrok in družine, nego pravico do poklicnega dela nam hočejo vzeti, pravico do izživljanja naših duševnih sposobnosti kot polnovredni ljudje. Tukaj preti nevarnost, ne samo učiteljici, nego poklicni ženi sploh. Zavedati pa se moramo, če se bo žena odpovedala poklicu, ji bo vrnil vnanj mnogo težja, borba zanj mnogo hušja nego je bila takrat, ko se je šele potegovala za to svojo človeško pravico. Zato se moramo strniti brez ozira na to, ali je katera osebnost prizadeta ali ne, ker gre tu za ženo sploh, za njene minimalne državljanske pravice. Posameznice ne pomenijo v tej naši borbi nič, naša moč je v številu, zato dvignimo svoj glas.

Jež.

Aktualno vprašanje

Ali ste morda mnjenja, da vprašanje celibata za učiteljice ni več aktualno? Ali pa morda celo mislite, da se je o njem potrošilo vse preveč besed, ki pa niso našle odmeva, kakor da so bile zapisane v vodni val ali izgovorjene v veter? Ne eno ne drugo ne drži. Trdim, da se je še vse premalo govorilo in pisalo o tem vprašanju, saj so prepustili skrb za njega povoljno rešitev izključno prizadejim učiteljicam, dasi zadeva to vprašanje ženo sploh, dalje celotno šolsko življenje in končno tudi socialno in kulturno življenje naroda.

Zadnji čas je bilo na tem mestu priobčenih o tem vprašanju nekoliko člankov, ki pa so vsi prezrli neko dejstvo. — Ko so učiteljicam z zakonom naprtli breme celibata, prav gotovo niso imeli namena, da bi katero, ki to želi in more, ovirali pri snovanju lastnega ognjišča in družine. Poudarjam, da tega gotovo niso želeli, nasprotno, saj je vendar v interesu države, da se število družin zviša in z njimi tudi število prebivalstva. Da, prav gotovo so celo računali na človeško naravo, ki najde svojo srečo le v zajednici in radi tega

hrepni po lastnem domu, po družini. Radi te narave — tako so mislili — bo marsikatera raje opustila službo in si osnovala lasten dom, nego da bi nasilno zatrla v sebi klic poljubnezi in otrocih. Z drugimi besedami se to pravi: računali so na drugačen efekt, kakor ga je amandman dosegel. Računali so na to, da bodo učiteljice trumoma zapuščale svoja mesta, se zatekale v varstvo moža, prijemale za kuhalično, porajale otroke in se tako za vselej odpovedale tisti samostojnosti, tisti svobodi in polnosti življenja, ki je mogoča edino v poklicu. Namesto tega pa mlade učiteljice ostajajo na svojih mestih, se odpovedujejo vsemu, kar bi jih osrečevalo in do česar imajo pravico.

Čemu to, saj bi se mnoge izmed njih z veseljem zatekle v družino. — Res bi marsikatera rada zapustila poklic, tem raje, ker je poklic ovira njeni sreči — ko bi ji materialne prilike dovoljevale, saj čuti veselje do gospodinjkega dela, v skrbi za družino najde smisel življenja, to, čuti, je njen pravi poklic.

Vendar pa ni samo vprašanje materialne preskrbe, vprašanje udobnega življenja, ki so

„Kritika“ sodobne šole in vzgoje

V podeželju, v »pedagoški provinciji«, kakor se zdi nekim krogom, lepo to našo ubogo pedagogiko imenovati, daleč od naših važnih in velikih pedagoških in kulturnih central, je začel izhajati mesečni listič, katerega namen je, kritikovati pojave na našem sodobnem pedagoškem in šolskem polju. Pojav je vzbudil precej pozornosti, kar je pri nas zadnje čase skoraj čudno, ker smo postali za pedagoška in šolsko-didaktična vprašanja nekam topi, da ne omenjam že naravnost ogromnega zanimanja za našo stanovsko politiko. Naša zborovanja so v precejšnji meri podoba te apatičnosti in ponekod — Bog vé, da se ne maram šaliti! — že celo še kimati več ne znamo, odnosno nas ni volja! Znaki časa in posledice usodnih zunanjepolitičnih pretresov so v marsičem vplivali na našo dejavnost, v nemali meri tudi presenetljivo spreminjanje, kakršno lahko opazujemo okoli sebe. Komu bi verjeli? Kam bi se obrnili, da ne bomo prevarani? Posledica vsega skupaj je apatija, ki

je zajela vse stanove in zapustila mogočne vtise tudi na našem učiteljskem telesu!

V naši pedagogiki smo kakor v labirintu. »Naša« pedagoška znanost živi iz samih tujih virov in se srečno preriva med citati tujih učnjakov. Bahoto se ta tuja učnost košati po našem pedagoškem lesovju: delali smo si lovite ekskurzije v tujine, prinašali v naše loge tujeja duha in se razpisovali do čedalje zavitejših problemov, da nas duši. Ta pedagoška je bila res samo za šolo in daleč od življenja! Zato, ker nismo napravili ekskurzije v naše življenje! Tudi slovenska šola je živ organizem, ki potrebuje hrane! Saj so izjeme: Orali so ledino in še orjejo slovenski učitelji in slovenski učitelj jim je za delo in trud hvaležen! Toda v glavnem se je na vrhovih, kamor ni nam poti, le preveč besedovalo, večinoma do zamotane matematičnosti, ob kateri je slovenski učitelj bolj in bolj propadal v pedagoško apatičnost, ki je posebno očitna zadnje čase. Ob samih tujih virih in ob

Učitelj v borbi za svoje pravice nekdanj in sedaj

Ker praznujemo letos dvajsetletnico naše narodne države, je zato dana posebna prilika in priložnost, da se oziramo v našo zgodovino ter prerečavamo dejstva naše preteklosti, ki so povoljno ali pa tudi nepovoljno vplivala na narodov razvoj. Ker je pri razvoju narodne kulture važen faktor tudi narodni učitelj, je za nas še posebno zanimivo, da se od časa do časa pogledamo tudi nekoliko v našo stanovsko zgodovino.

Ozrino se najprej tja, v dobo, ko je učitelj še, kot so takrat rekali, »šomoštrovale«. To dobo (okoli leta 1865.) nam posebno značilno opisuje nadučitelj Jožef Kiler. V svojem spisu pripoveduje med drugim takole:

»Ker smo hodili bolnike previdovat, in ker je bilo mnogo krstov, ženitovanj in pokopov, zato ni čuda, da nisem veliko poldni bil v šoli. Toda v tistih časih je bila šola postranska reč.

Posebno težko mi je bilo zvoniti »avemarijo« zjutraj zarana. Kako rad bi bil včasih še spal; a moral sem vstati in iti na delo. Se hušje je bilo zvonjenje ob hudi uri. Gorje meni in tudi nadučitelju, če bi bil kdaj to zamudil ali vsaj nekoliko okrajšal! Nekdanj sem tako zvonjenje nekoliko prej ustavil. Zvonil sem že dobro uro in roke so mi bile že kar otrple; gnati kar štiri zvonove, to ni šala!

Na mojo nesrečo se je vreme preobrnilo, in padlo je nekaj toče. Zdaj je bil ogenj v strehi! Župnik mi je očital, da sem nemaren, kmetje bi me pa bili kmalu naklestili. Nadučitelj ali prav za prav nadmežnar je dobil za zvonjenje »hudi uri« nekaj snovov pšenice, po katere je moral sam hoditi od hiše do hiše. Le enkrat sem mu pomagal pri tem, potem nisem hotel več; zakaj vsa stvar se mi je

zdelo poniževalna beračija; kmetje so se vedli tako surovo in razžaljivo, da mi je kar rdečica silila v lice. Moj nadučitelj je imel kot šolski voditelj 240 gld. letne plače — in ta služba je veljala kot ena najboljših!

Župnik ni bil z mano Bog ve kako zadovoljen. Po njegovem mnenju sem opravljal svojo mežnarsko službo premalo vestno in pobožno. Kadilnik sem vihtel pri popoldanski službi prenašlo, skratka: prisojal mi je malo talenta za to sveto delo...

Tudi sladkosti nedeljske šole sem imel priliko okušati. Imel sem ob nedeljah 60—70 dečkov in deklic pred sabo. Nekateri so bili večji in močnejši od mene in niso se shajali zato, da bi se kaj naučili, ampak, da bi ne spodobno rogovili v šoli. Časih ne nastal med njimi cel pretep in pipci so se bliskali v njihovih rokah. Skoro nihče ni prinesel v šolo knjige, zvezka ali sploh kakkega učila...

Tako opisuje nadučitelj Kiler to dobo v učiteljski službi. Svoj spis konča: »Napoved pride vesela novica: učitelji bodo rešeni — mežnarije! Jaz sem dobil plačo mesečnih 25 gld. in takoj sem odložil mežnarijo, dasi bi jo bil lahko obdržal in dasi sem s tem izgubil prosto stanovanje in hrano. Čutil sem se tako veselega, tako prostega kakor ptič, ki ga spustiš iz kletke. Trd čas je bil to!...

In vendar se je godilo nekaterim še slabše nego meni. Marsikateri podučitelj je dobival letno 20 do 30 goldinarjev. Ni čuda, da je marsikateri učitelj propal telesno in duševno. Najhušje je bilo za izobraženega učitelja, da sta se v tisti dobi tako malo cenila šola in učitelj. Šola se je smatrala takrat za postransko reč...

V borbi učiteljstva za lastne pravice, posebno za to, da bi učitelji postali državni uradniki, so zanimivi tudi sledeči dopisi »Učiteljskemu tovarišu« v letu 1898. Pod naslovom »Plače državnih slug in plače učiteljev« čitamo: »Vlada je izdelala načrt zakona o ureditvi plač državnih slug ter določila v ta namen štiri plačilne razrede... Po tem načrtu doseže državni sluga lahko letnih 1150 gld. plače!

Ako primerjamo s tem učiteljske plače, dobimo natančno merilo, koliko cenijo mero-dajni činitelji učitelja in šolo!...

Ko se je posvetovalo o uredbi uradniških plač, se je stavil tudi predlog, da bi smeli tudi vadniški, godbeni in telovadni učitelji na učiteljskih v 9. činovni razred. Pridobil bi dotični ne toliko na plači, ampak tem več na veljavi in ugledu.

Naučni minister se je izrekel zoper ta predlog, češ, vadniški učitelji so prav za prav vendar le ljudski učitelji. Poslanska zbornica se je temu vdala!

Vse drugače so pa stvari pri drugih državnih uradih, n. pr. pri sodnji. Ko se je uvedel civilni procesni red, je bilo treba pomnožiti pisarniško osebje in ustanovila so se nova uradniška mesta, oziroma novi razredi. Če pregledamo zadnje imenovanje, vidimo, da so postali jetničarski pazniki in sodnijski sluga kancelisti v 11. činovnem razredu, kancelisti so postali kancelijski oficiali druge vrste v 10. činovnem razredu, ki se pa pomaknejo še lahko kot kancelijski oficiali prve vrste v 9. činovni razred.

Jetničarskemu pazniku in sodnijskemu slugi je odprta pot celo v 9. činovni razred, učiteljstvu se je pa porinil pred ta razred močan zapah! Komentarja k temu ni treba; dejstva sama govore dovolj glasno; dolžnost šoli prijaznih državnih poslancev bodi, da se ta napaka popravi čimprej učiteljstvu v prid in da se tudi ljudska šola podrži, če nas

dežele ne bodo plačevale tako kakor plačuje država bivše jetniške paznike in sodnijske sluga...

Zelo značilen je tudi naslednji članek pod naslovom »Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem«, ki se glasi: Poročajo smo, da gredo naši izprašani učiteljski kandidatje službovat večinoma v sosedno Stajersko, ali gredo pa kam drugam s trebmuhom za kruhom. Ni dovolj še to, da mladega naraščaja nimamo; ni dovolj, da nam umirajo krepke moči v najljepši moški dobi tako pogosto, da strse človeka groznica, češ, zdaj zdaj bo prišla vrsta tudi nate. Pomanjkanje učiteljev bo postalo v najkrajšem času še večje, kajti ravnokar čujemo, da izstopajo stari učitelji iz učiteljske službe. Učitelj J. Rajner iz D. M. v Polju gre k neki zavarovalni družbi v službo, ker z učiteljskimi dohodki ne more živeti! Stalni učitelj Gorjup gre k sodnji, in mož ima popolnoma prav, saj mu bo dana prilika, priti celo v 9. činovni razred. Za njim bo šel še marsikdo...

Iz vsega je razvidno, da so v tedanji dobi gospodarji naše slovenske šole delali prav sistematično na tem, da naše šolstvo dobi čim manj možnosti do uspešnega razvoja. Ravnali so se pač po načelu, da je lažje vladati neprosvitljena ljudstva. Za dober kader učiteljstva se sploh ni skrbelo, saj se je že vnaprej poskrbelo, da je moral učitelj radi slabega gmotnega položaja propasti telesno in duševno. Učitelj ni imel niti najpotrebnejšega za življenje, kako bi bilo tudi mogoče, da bi se v takih razmerah uspešno udeleževal v svojem poklicu ter uspešno poglabljal svoje strokovno znanje. Kje naj bi dobil sredstva za nakup knjig ter za študijska potovanja, ko jih niti za življenjske potrebnosti ni imel. Vendar se pa radi žilavosti našega slovenskega učiteljstva našim gospodarjem ni v polni meri posrečilo obdržati našo slovensko šolo na čim nižji ravni, saj je naše učiteljstvo navzlic težkim prilikam, v katerih je živelo v tej